

ДЕЛЕГЕЙ ДЕЛГЕМ-ДАА БОЛЗА...

Чоокта чаа Барыны-Хем-чик, Бай-Тайга райондарыны чогуула хурал хаан, мергүл номчул чоруп турган Моолдун Улангом хоорайдын чаалам кээп чоран бөлүк лама-башкыларын чон билер, оларнын ачм-дузыни көргөчөр-лаа эвээш ээес. Ол лама-башкыларын Улангомла чурттал чорупт тыва өсөк, төлге салыр, суудал тулар, хам чаяанын Ойгодоо Шилдээбей деп угбай база үдөп, оңу-дуркуу-лап чораш. Кузелдиг улус анаа шо-төлгө салдырп, су-далын туттуртуп, көрдүрүп ан-даа турдулар.

Ажыман айым-биле ол лама-башкылар-биле учуражып, чогуула кылган, оларнын оңу-дуркуу Ойгодоонун төрөлдери Моолтү-Тайгада төрөлдери эвээш билди алдым. Боудм ол кер чуртутп, авамнын төрөлдери Моолдаа кижилер берген мен. Бичангаш бир чай арзында Ойгодоо угбайдын Тывада төрөлдери кымыр ир-ги деп айтырдым.

Төрөлдери Мангун-Ташын «Малчы» сохкоз-та. Муур-Асында чурттал турдулар. Оларнын улутларын көчүт эки билер мен, а чамдызын чоокта чаа билер алдым. Сохкозтун хойжылар, алышкылар Ширин, Шир. Дуктук-оол суурт ол-ла-леп, ол угбай мээр даай-авамнын оолдарын адагалды-лаш.

Шак иначар тавардыла бол-ду, шак-ла Моол биле Тыванын кызматтары чарып турат, ол өскө чурттуу иш-ликте үстүтүлөр киргилей дү-гүлүн төрөлдери билди. Бай-Тайгада бо чорума. Чоо Кивете чурттал турду. Уруу Татына биле Бай-Тайга Га-лжы менен уккураштылар. Дына хөөрөкчү, чугаалашты-рам.

Эрткен чылдын күзүндө Улангом чораш келеш, биз-жы шүлдүмү чаа тамыш-каным даай-авамга номчул бердим. Ону дынаш, ол карактарынын чаштары бүл-денеин келген олурар болду. Та чүну бодал олурган чүвө? Ол шүлдүктен даай-авам-нын катал-катал номчул өзү-рин дилеп олурган оодурт-лары бо.

Багай алам, даай-авам кыстар шаанза Байзаларын кызмат каалап турза, Дыл, хяни тудуш болган кончулукта, Тыва черже килп келеш. Алаш ишти малын алады. «Ажирбас» дээш, нарын-шүр чок шайлар оолдур. Авамнын-лаа төрөлдери, Аржыжа бээр чорувус чер кайын үстү-лөү.

Делегей чеже-даа улут, делем болза, кижилерин оруктары катч бээр үелер турар. Бичангаш Тыва Рес-публиканын бот-догучунашкы-ны хүн бүрүле бижытты, Чөөн чүктө төрөл үлүстөрү-вис-биле наймалдыг тапчы-лаарымыс улум экижип,

аржымалагыска моондак чо-ло болуу деп күзелди улум күштелди. Даай-авам кончул чугаа-ныр, чазык кижилер болду. Улу-старына көргүзүп чедирери-биле бистин ө-бүлөвистин чүрүп ал алды, зурукка-лаа кады тартылып алдымыс. Бистин «Хемчинт сымдыз» со-лунун Улангомда аржы-жыл харылажып турары-мыс аймак солгунуу ректор-ру Балажамбучун тамыр, а типография директору Содном биле кожа чурттал турган болду.

Моолда хам кижини ийет-сүрө чүвө чок. Ол дамай-ле күтүз черини ачкылым, оңл-кэмгадала болбайн аны-ла, болуу база тускый оон агыч-ажымдыг боор чүвө-лп. Бис-тер-ле коммунисттер суртал-биле чүдүгөнгө уккан, оран-тегелегеиы бүткүлүп алган, шажымдыгы катал тургу-вуп, ону этиял арзын чаа кылдып, хам, лама кижиле-ринэс тенте, хиликтенерин чоочур-дур бис.

Чоокта чаа Барыны-Хем-чик, Бай-Тайга райондарыны чогуула хурал хаан, мергүл номчул чоруп турган Моолдун Улангом хоорайдын чаалам кээп чоран бөлүк лама-башкыларын чон билер, оларнын ачм-дузыни көргөчөр-лаа эвээш ээес. Ол лама-башкыларын Улангомла чурттал чорупт тыва өсөк, төлге салыр, суудал тулар, хам чаяанын Ойгодоо Шилдээбей деп угбай база үдөп, оңу-дуркуу-лап чораш. Кузелдиг улус анаа шо-төлгө салдырп, су-далын туттуртуп, көрдүрүп ан-даа турдулар.

Ажыман айым-биле ол лама-башкылар-биле учуражып, чогуула кылган, оларнын оңу-дуркуу Ойгодоонун төрөлдери Моолтү-Тайгада төрөлдери эвээш билди алдым. Боудм ол кер чуртутп, авамнын төрөлдери Моолдаа кижилер берген мен. Бичангаш бир чай арзында Ойгодоо угбайдын Тывада төрөлдери кымыр ир-ги деп айтырдым.

Төрөлдери Мангун-Ташын «Малчы» сохкоз-та. Муур-Асында чурттал турдулар. Оларнын улутларын көчүт эки билер мен, а чамдызын чоокта чаа билер алдым. Сохкозтун хойжылар, алышкылар Ширин, Шир. Дуктук-оол суурт ол-ла-леп, ол угбай мээр даай-авамнын оолдарын адагалды-лаш.

Шак иначар тавардыла бол-ду, шак-ла Моол биле Тыванын кызматтары чарып турат, ол өскө чурттуу иш-ликте үстүтүлөр киргилей дү-гүлүн төрөлдери билди. Бай-Тайгада бо чорума. Чоо Кивете чурттал турду. Уруу Татына биле Бай-Тайга Га-лжы менен уккураштылар. Дына хөөрөкчү, чугаалашты-рам.

Эрткен чылдын күзүндө Улангом чораш келеш, биз-жы шүлдүмү чаа тамыш-каным даай-авамга номчул бердим. Ону дынаш, ол карактарынын чаштары бүл-денеин келген олурар болду. Та чүну бодал олурган чүвө? Ол шүлдүктен даай-авам-нын катал-катал номчул өзү-рин дилеп олурган оодурт-лары бо.

Багай алам, даай-авам кыстар шаанза Байзаларын кызмат каалап турза, Дыл, хяни тудуш болган кончулукта, Тыва черже килп келеш. Алаш ишти малын алады. «Ажирбас» дээш, нарын-шүр чок шайлар оолдур. Авамнын-лаа төрөлдери, Аржыжа бээр чорувус чер кайын үстү-лөү.

Делегей чеже-даа улут, делем болза, кижилерин оруктары катч бээр үелер турар. Бичангаш Тыва Рес-публиканын бот-догучунашкы-ны хүн бүрүле бижытты, Чөөн чүктө төрөл үлүстөрү-вис-биле наймалдыг тапчы-лаарымыс улум экижип,

аржымалагыска моондак чо-ло болуу деп күзелди улум күштелди. Даай-авам кончул чугаа-ныр, чазык кижилер болду. Улу-старына көргүзүп чедирери-биле бистин ө-бүлөвистин чүрүп ал алды, зурукка-лаа кады тартылып алдымыс. Бистин «Хемчинт сымдыз» со-лунун Улангомда аржы-жыл харылажып турары-мыс аймак солгунуу ректор-ру Балажамбучун тамыр, а типография директору Содном биле кожа чурттал турган болду.

Моолда хам кижини ийет-сүрө чүвө чок. Ол дамай-ле күтүз черини ачкылым, оңл-кэмгадала болбайн аны-ла, болуу база тускый оон агыч-ажымдыг боор чүвө-лп. Бис-тер-ле коммунисттер суртал-биле чүдүгөнгө уккан, оран-тегелегеиы бүткүлүп алган, шажымдыгы катал тургу-вуп, ону этиял арзын чаа кылдып, хам, лама кижиле-ринэс тенте, хиликтенерин чоочур-дур бис.

РОССИЯ ЧАЗААНЫН ЧАА ЧӨВҮЛЕКЧИЗИ-БИЛЕ ИНТЕРВЬЮ

— Хамык учур мээр индир кырычче үш береш, суртал кылдып туруп бээримде эвее-де болгай. Ажил үезинде силерин мурунарга тургу-тунуп эзеп болур айтыр-ларга харыны олдрим ча-далас. Бичангаш орус национ-л салдарымын белетип ал-ган, катал-ла Москвага кээр мен.

— Баш бурунгаар болза, кылдып алган чүдөлөгөр ба-за бар-ла мыйнаа аас?

— Чугаажок, Бичангажок олардын баштайгы номчулчу-ларын Россиянын үдүрткү-лү-лөм болуу, бичангаш оон улутамы чугаалавайн. Дарга-лар хей саазын номчуза, төндүр номчува деп билер мен, бичангаш кол-кол чүд-ө-лөр бээ?

— Чугаажок, Бичангажок олардын баштайгы номчулчу-ларын Россиянын үдүрткү-лү-лөм болуу, бичангаш оон улутамы чугаалавайн. Дарга-лар хей саазын номчуза, төндүр номчува деп билер мен, бичангаш кол-кол чүд-ө-лөр бээ?

— Чугаажок, Бичангажок олардын баштайгы номчулчу-ларын Россиянын үдүрткү-лү-лөм болуу, бичангаш оон улутамы чугаалавайн. Дарга-лар хей саазын номчуза, төндүр номчува деп билер мен, бичангаш кол-кол чүд-ө-лөр бээ?

— Чугаажок, Бичангажок олардын баштайгы номчулчу-ларын Россиянын үдүрткү-лү-лөм болуу, бичангаш оон улутамы чугаалавайн. Дарга-лар хей саазын номчуза, төндүр номчува деп билер мен, бичангаш кол-кол чүд-ө-лөр бээ?

— Чугаажок, Бичангажок олардын баштайгы номчулчу-ларын Россиянын үдүрткү-лү-лөм болуу, бичангаш оон улутамы чугаалавайн. Дарга-лар хей саазын номчуза, төндүр номчува деп билер мен, бичангаш кол-кол чүд-ө-лөр бээ?

— Чугаажок, Бичангажок олардын баштайгы номчулчу-ларын Россиянын үдүрткү-лү-лөм болуу, бичангаш оон улутамы чугаалавайн. Дарга-лар хей саазын номчуза, төндүр номчува деп билер мен, бичангаш кол-кол чүд-ө-лөр бээ?

— Чугаажок, Бичангажок олардын баштайгы номчулчу-ларын Россиянын үдүрткү-лү-лөм болуу, бичангаш оон улутамы чугаалавайн. Дарга-лар хей саазын номчуза, төндүр номчува деп билер мен, бичангаш кол-кол чүд-ө-лөр бээ?

— Чугаажок, Бичангажок олардын баштайгы номчулчу-ларын Россиянын үдүрткү-лү-лөм болуу, бичангаш оон улутамы чугаалавайн. Дарга-лар хей саазын номчуза, төндүр номчува деп билер мен, бичангаш кол-кол чүд-ө-лөр бээ?

АЛДЫГЫ ЧЕРДЕ

Сөөлгү ийа чыл дургуун-да чээрби хар чедир америк оолдар, кыстарын СПИД-тен аардыр чоруп 70 хуу өсө-л. Ол хире хар-назым анык, тарыны өлүр чүрүпүн чы-далаанарына ол арыч өл-мүштү аламыз-серн ээлеп тур-арлар. Шак ийдыг туу-не-ла АКШ-тын Конгрессинин чаштар аныктар болуп өгү-биле айтырларынын талымы-ды тускый комитет үндүр-дүр. Бо чорук ол хээр улум-чылар болза, ол аажок айымдыг боол болуру чугаа-дал.

Сөөлгү ийа чыл дургуун-да чээрби хар чедир америк оолдар, кыстарын СПИД-тен аардыр чоруп 70 хуу өсө-л. Ол хире хар-назым анык, тарыны өлүр чүрүпүн чы-далаанарына ол арыч өл-мүштү аламыз-серн ээлеп тур-арлар. Шак ийдыг туу-не-ла АКШ-тын Конгрессинин чаштар аныктар болуп өгү-биле айтырларынын талымы-ды тускый комитет үндүр-дүр. Бо чорук ол хээр улум-чылар болза, ол аажок айымдыг боол болуру чугаа-дал.

Сөөлгү ийа чыл дургуун-да чээрби хар чедир америк оолдар, кыстарын СПИД-тен аардыр чоруп 70 хуу өсө-л. Ол хире хар-назым анык, тарыны өлүр чүрүпүн чы-далаанарына ол арыч өл-мүштү аламыз-серн ээлеп тур-арлар. Шак ийдыг туу-не-ла АКШ-тын Конгрессинин чаштар аныктар болуп өгү-биле айтырларынын талымы-ды тускый комитет үндүр-дүр. Бо чорук ол хээр улум-чылар болза, ол аажок айымдыг боол болуру чугаа-дал.

Сөөлгү ийа чыл дургуун-да чээрби хар чедир америк оолдар, кыстарын СПИД-тен аардыр чоруп 70 хуу өсө-л. Ол хире хар-назым анык, тарыны өлүр чүрүпүн чы-далаанарына ол арыч өл-мүштү аламыз-серн ээлеп тур-арлар. Шак ийдыг туу-не-ла АКШ-тын Конгрессинин чаштар аныктар болуп өгү-биле айтырларынын талымы-ды тускый комитет үндүр-дүр. Бо чорук ол хээр улум-чылар болза, ол аажок айымдыг боол болуру чугаа-дал.

Сөөлгү ийа чыл дургуун-да чээрби хар чедир америк оолдар, кыстарын СПИД-тен аардыр чоруп 70 хуу өсө-л. Ол хире хар-назым анык, тарыны өлүр чүрүпүн чы-далаанарына ол арыч өл-мүштү аламыз-серн ээлеп тур-арлар. Шак ийдыг туу-не-ла АКШ-тын Конгрессинин чаштар аныктар болуп өгү-биле айтырларынын талымы-ды тускый комитет үндүр-дүр. Бо чорук ол хээр улум-чылар болза, ол аажок айымдыг боол болуру чугаа-дал.

Сөөлгү ийа чыл дургуун-да чээрби хар чедир америк оолдар, кыстарын СПИД-тен аардыр чоруп 70 хуу өсө-л. Ол хире хар-назым анык, тарыны өлүр чүрүпүн чы-далаанарына ол арыч өл-мүштү аламыз-серн ээлеп тур-арлар. Шак ийдыг туу-не-ла АКШ-тын Конгрессинин чаштар аныктар болуп өгү-биле айтырларынын талымы-ды тускый комитет үндүр-дүр. Бо чорук ол хээр улум-чылар болза, ол аажок айымдыг боол болуру чугаа-дал.

Сөөлгү ийа чыл дургуун-да чээрби хар чедир америк оолдар, кыстарын СПИД-тен аардыр чоруп 70 хуу өсө-л. Ол хире хар-назым анык, тарыны өлүр чүрүпүн чы-далаанарына ол арыч өл-мүштү аламыз-серн ээлеп тур-арлар. Шак ийдыг туу-не-ла АКШ-тын Конгрессинин чаштар аныктар болуп өгү-биле айтырларынын талымы-ды тускый комитет үндүр-дүр. Бо чорук ол хээр улум-чылар болза, ол аажок айымдыг боол болуру чугаа-дал.

Сөөлгү ийа чыл дургуун-да чээрби хар чедир америк оолдар, кыстарын СПИД-тен аардыр чоруп 70 хуу өсө-л. Ол хире хар-назым анык, тарыны өлүр чүрүпүн чы-далаанарына ол арыч өл-мүштү аламыз-серн ээлеп тур-арлар. Шак ийдыг туу-не-ла АКШ-тын Конгрессинин чаштар аныктар болуп өгү-биле айтырларынын талымы-ды тускый комитет үндүр-дүр. Бо чорук ол хээр улум-чылар болза, ол аажок айымдыг боол болуру чугаа-дал.

Сөөлгү ийа чыл дургуун-да чээрби хар чедир америк оолдар, кыстарын СПИД-тен аардыр чоруп 70 хуу өсө-л. Ол хире хар-назым анык, тарыны өлүр чүрүпүн чы-далаанарына ол арыч өл-мүштү аламыз-серн ээлеп тур-арлар. Шак ийдыг туу-не-ла АКШ-тын Конгрессинин чаштар аныктар болуп өгү-биле айтырларынын талымы-ды тускый комитет үндүр-дүр. Бо чорук ол хээр улум-чылар болза, ол аажок айымдыг боол болуру чугаа-дал.

ДУСТУГ-ХЕМ АРЖААНЫНГА

Бай-Тайга районда Шуй суурнун девискеринде турар Душтуг-Хем аржанын бистин республикада сурагыч аржанынын бирээш. Аяна чылдын-ла Тыванын булун бургуулу чай дургуунда алаа хей кижилер эзеп, а-джылынын бижыттал, дыш-таныш ап турар. Оон турар чери боуду чүрүмаладыг. До-логордун ооттгары, каттыг, турорукту тыйга чер болган дыштанымчыларга чүдө аорт агаары белин эм бооп турар.

Амгы уде «Муриакчи» совхоз Душтуг-Хем аржанын хол-га ап, ону профилаторий кы-лары-биле районун күвөөчү комитет-биле дугуушкан, мында тууду ажылдарын кылып тегелеш. Аржанын машина аржаны шылавыс болган кышкы үеин ажыгал, бош кыры-биле маанза, туубу болган оон-даа өскө чүдүлдери совхоз ажылындары джыгал чедирин алган. Совхоз дирекциямыс ковар чүдүлөр болуу душ, аяна эзеп шыкан терексел-дерин тывар дээш чазак чер-лер-биле чыгааны кылды турар. Бо чылдан эгелээш, аржана «Муриакчи» совхозтун хайгааралыга турар болган аяна дыштанып келгенер совхозтан путивканы сакдып алдылар.

Совхоз профкомунун шит-пир-биле дыштанып келген-терге таарымчалыг бугу бай-далды тургузар, чурттаар чер болган орун-дежек-биле, чоруп дээш-чөм-биле хандырлары көргөн. Аржадан чоочуга сар берер тутканы, хаммыс болган оон-даа өскө чөмөри кылды. Муриакчи чылдала аржанын келген кодуларын, үт-кежи оолданын кижиле угуд-биче дивейи, холуй мын ванналарга кирип тур-ган. Ам аяна келгенери тус-кай чүрүм-биле эми хүдээп алды.

Совхоз ажылчыларынын ор-тузуна муриакчыларын, на-зыпал кыраанынын дыштан-дыры-биле шыканал путив-канын бээрли планан турар. Аржанынын турар чери калыр-бөрт болган аржанын чедир доот диге километр черин чагап күткөн алган чедир турар. Профилаторий ажитына бээрде, аяна чүк чедир болган кижилеге муриакчи аштарын тургузар, Бичангаш Душтуг-Хем профилаторий тургузтурун, оон ажы-ды эзеп шудай бээр болза, Тываавыстын кайы-лаа булу-нундан кижилер муриакчуун-дан-да көөй кээр боор.

Арага каян-даа кижини акмыче боуду кире берес, ол чүдө кижини боудун күзел-ди, тура-суруундан хамар-жыр. Бо берге уде өскө кижилерден чүвө аскай берсе-ле, Бистерде ажылчы хол-лар чок бээ Бар, Базарын көчүрер. Била база бистер шыкшак кижилер-ди, чүдө өскө сөөк, баранын сазым-сазын оодур-лар. А бис оңу улур-даа өркө-биле салдып ал турар бис. Оларнын хей кезин-нин шынары куду болгулар-дыр.

Бистер чүвө ийи-бүрү то-нолол, индиктеден, хөпек-төштерден, бонуктардан лаар-лар алган, салды-савалып болбас бис болур. Чүдө «ажык-кара» биле четтинип алган, ону суруп, аяа кесу-түрп турбайн, бо бүтүнү өрте дээш организастап болуу чүвө чүвө чөпө, турба-тыр-ийин. Тура-сору, чүткүл кер-кери чүвө чөпө чүвө чөпө.

Силерни ийет огулм эзеп үрүмү өзүп келеш, арагыч болуун даяна-не болгай. Каян-даа не төлдүңе чүдө экин күзүң. Бичангаш бо үлөгөр домак аяа тыптып келбей, «Бууду арзында хур-кара чыгып, үлүс арзында алам кара чыкпак» деп аян. Ол хире хиликтенерин, амыр-дун хан оолдары аага са-зынын тамчылары болуу чөвө, хөөкү-ле аяа күчүң кайы хире аага согч-дур! Ону ооза болду, «авартыптып көрү-нөк оолдарм.

Хей өскө чөп-дур бис, уе-нар хур буюлса өскөлөп олтура чүвө-ди. Бичангаш бот-боттарынык хире-шааны-мыс-биле дуулажып, баа чү-вөвист чөп-дур, өскөлөрү чөмш болбайн, ийа холдары-мыс савырныкча, эки ажилта чурттал көзүңнөң «Ажык-сүт» шыдаар бис, алыс-устанып-сарымалдык. Көп үе-же хөгжүп олурар Тываныч оолдары, силе шылаар бээ? Бодалдып, шилтинни көрү-нөк амык оолдар, Көпө үе-ниң салым-чолу силерни холдураза.

Ийиң БЮРБЮ, Кымыл хоорай.

ЧОНУН ХҮНДҮЛӨЗӨ

Апрель 3-те республиканын актив хуралына киржир-биле Кызылга барган, М Э столвагага чөмөни алдыры-биле «Ак-Хем» совхозтун директору М. Х. Далик, «Арсы-кан» совхозта улур мал эми-чи Д. Д. Сарык, ол-ла совхозтан С. Т. Балган бардымыс. Ойдукут чөм чок. Шүптүс дөрт бөлү өрөктөк өлө-жөк, ажык мун аламыс, ийи ду-гар, хлөб, шай чок Ам кан-чаар, бир дугаарында мен санаштым. Тудуш чүс рубль бээр-дан алды рубль бээр турган, чөдөн дөртү сууда. Дозави-на чээрби ийи ашканы чедир бербизин билди кадым. Урут берген акшамы шижээл, аржы-жыл, мээр соомда Балган-биле санажы берди. Ам-на акшамы негеп эгелешим. Чон ашканы, «ижиңиң» биздин дээш орус, тыва дылдарга негедде кыл-дым. Кассирини арны кулаагы чедир кыраа берген, акшамы агыдып берди. Тыва казынын төрөш уруу та жеке кижини негелеш. Мындыг арпы-чүр чөк чиженинери хей-инини черини ашпа тудар черинге ажалдатпас болза эки. Тыванын ак сеткилдиг, чоңу дээш сатым чоңагыч савыжык кы-старын чок эвес. Ол чиженини талы айтырдымга, бооз аады-лаш, мында-лаа Бис чы-чүдүрүм үлүс эвес бис, душ-ла эпнок болду. «Бууду-т» болуум азы өскөз савыжык-дан мен» деп биске чугаа-лаан болза, таарымчалыг бо-лур ийиң.

Оон айында столвагага, ажылынга хамарыштыр Бо-далымын плердиг көрөйүн. Ийиң-бээр аржыкчыл чоруп турган, хайгаарал көрүмгө, бо столвагага ийи нуруунда тывалар (үлүг кижилер, сту-денттер, суруудулар) чөмө-ни боор чөдү. Ону барым-далааш, манжа тыва чөмө-рини белетеп улурду чөмөриң чүдүлө. Бир дугаарында, тыва

«Араганын үстүңге чам үнер» деп буруту өгбөтери-винин чиге сөзүң мөргөн домак» бар. Домак кеш өстөн тургустунган-лаа болза, оон уктым дика хыя. Каян-даа үлөгөр домак аяа-лаа хей черден үнүп келбес. Манжа өскө аш-чөмөдөн салды алаа. Кызыл хоорайга чурттал келеш, чер буряның эме-тикчөк арага салды тургуну черде сатымыс-тыр мен. Аш-чөм аяаа болдура, дика кызым. Кижини оңу дилээр дээш каш-даа салдыга кирер учур-дур.

Кызыл хоорайга чурттал келеш, чер буряның эме-тикчөк арага салды тургуну черде сатымыс-тыр мен. Аш-чөм аяаа болдура, дика кызым. Кижини оңу дилээр дээш каш-даа салдыга кирер учур-дур.

Кызыл хоорайга чурттал келеш, чер буряның эме-тикчөк арага салды тургуну черде сатымыс-тыр мен. Аш-чөм аяаа болдура, дика кызым. Кижини оңу дилээр дээш каш-даа салдыга кирер учур-дур.

Кызыл хоорайга чурттал келеш, чер буряның эме-тикчөк арага салды тургуну черде сатымыс-тыр мен. Аш-чөм аяаа болдура, дика кызым. Кижини оңу дилээр дээш каш-даа салдыга кирер учур-дур.

Кызыл хоорайга чурттал келеш, чер буряның эме-тикчөк арага салды тургуну черде сатымыс-тыр мен. Аш-чөм аяаа болдура, дика кызым. Кижини оңу дилээр дээш каш-даа салдыга кирер учур-дур.

Кызыл хоорайга чурттал келеш, чер буряның эме-тикчөк арага салды тургуну черде сатымыс-тыр мен. Аш-чөм аяаа болдура, дика кызым. Кижини оңу дилээр дээш каш-даа салдыга кирер учур-дур.

Кызыл хоорайга чурттал келеш, чер буряның эме-тикчөк арага салды тургуну черде сатымыс-тыр мен. Аш-чөм аяаа болдура, дика кызым. Кижини оңу дилээр дээш каш-даа салдыга кирер учур-дур.

КАЖАН БОДАНЫН СИЛЕР?

«Араганын үстүңге чам үнер» деп буруту өгбөтери-винин чиге сөзүң мөргөн домак» бар. Домак кеш өстөн тургустунган-лаа болза, оон уктым дика хыя. Каян-даа үлөгөр домак аяа-лаа хей черден үнүп келбес. Манжа өскө аш-чөмөдөн салды алаа. Кызыл хоорайга чурттал келеш, чер буряның эме-тикчөк арага салды тургуну черде сатымыс-тыр мен. Аш-чөм аяаа болдура, дика кызым. Кижини оңу дилээр дээш каш-даа салдыга кирер учур-дур.

«Араганын үстүңге чам үнер» деп буруту өгбөтери-винин чиге сөзүң мөргөн домак» бар. Домак кеш өстөн тургустунган-лаа болза, оон уктым дика хыя. Каян-даа үлөгөр домак аяа-лаа хей черден үнүп келбес. Манжа өскө аш-чөмөдөн салды алаа. Кызыл хоорайга чурттал келеш, чер буряның эме-тикчөк арага салды тургуну черде сатымыс-тыр мен. Аш-чөм аяаа болдура, дика кызым. Кижини оңу дилээр дээш каш-даа салдыга кирер учур-дур.

«Араганын үстүңге чам үнер» деп буруту өгбөтери-винин чиге сөзүң мөргөн домак» бар. Домак кеш өстөн тургустунган-лаа болза, оон уктым дика хыя. Каян-даа үлөгөр домак аяа-лаа хей черден үнүп келбес. Манжа өскө аш-чөмөдөн салды алаа. Кызыл хоорайга чурттал келеш, чер буряның эме-тикчөк арага салды тургуну черде сатымыс-тыр мен. Аш-чөм аяаа болдура, дика кызым. Кижини оңу дилээр дээш каш-даа салдыга кирер учур-дур.

«Араг

